

HRINGARIKI.

STIFTET 25.4.1991.

MEDLEMSBLAD

FOR

RINGERIKE SLEKTHISTORIELAG.

REDAKSJON:

EIGIL ELSRUD.

THORLEIF SOLBERG.

KJELL HALLMANN.

<u>INNHOLDSFORTEGNELSE:</u>	<u>SIDE:</u>
THORLEIF SOLBERG: OM TOMAS ASK OG HANS SLEKT.	2.
THORLEIF SOLBERG: RINGERUD. ET 300 ÅRS JUBILEUM 29. OKTOBER 1695 - 29. OKTOBER 1995.	13.
THORLEIF SOLBERG: EN SAK OM OLDE I SOKNDALEN.	32.
ELLEF ELLEFSEN: 3 BRÖDRE - 3 SÖSTRE.	43.
ELLEF ELLEFSEN: ANNA ELIDA EDVARSDTR. RUNDTOMS FORFEDRE. SVAR PÅ SPÖRSMÅL I HRINGARIKI NR. 2/94 - DESEMBER 1994.	47.
RAGNVALD LIEN: SLEKTA TIL SKILÖPEREN ELLING BEKKEN (1840-1906).	49.
EIGIL ELSRUD: VIKER GÅRD I ÅDALEN.	54.
EIGIL ELSRUD: GRÖTERUD I ÅDALEN.	62.
KONTINGENTEN.	71.
TERMINLISTE FOR RINGERIKE SLEKTSHISTORIELAG VINTEREN/VÅREN 1996.	71.
STYRET I RINGERIKE SLEKTSHISTORIELAG 1995/96.	72.
SLEKTSHISTORISK OG HISTORISK LITTERATUR TIL SALGS.	73.

Thorleif Solberg:

Om TOMAS ASK og hans slekt.

Ikke mange er omtalt så ofte i de gamle tingbøkene som Tomas Gudbrandssen Ask. Han var en aktiv og fargerik personlighet, med solid ættebakgrunn både fra Ringerike og Hedemarken.

Vi starter på Hedemarken.

I Norsk Slektshistorisk Tidsskrift bd.VII opplyser Christian Spangen om et sitat skrevet av Jens Gulbrandsen Bolstad i 1792: "Ved halvannet hundre år tilbake var her på Ringsaker en sogneprest, salig Herr Ole Tommessen. Hans tre brødre var Bjørn Sterud av Nes, Gulbrand Ask av Ringerike og Tosten Dal av Vardal. Det synes likesom han skulle være født på Sterud i Nes sogn, for 3 huder og 8 skinn der i gården var hans egen odel." Slekten fra Sterud, østre, på Nes i Hedmark er også omtalt av Ivar Skappel.

Bjørn Sterud

er nevnt i 1589, men var da død. I et tingsvitne dette året nevnes tre barn:

1. Tommes Bjørnssen.
2. Oluf Bjørnssen.
3. Margrete Bjørnsdatter.

Tommes Bjørnssen Sterud

ble neste bruker av Sterud. I artikkelen i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift står om ham, at han var gjest ved bispemiddagen på Nes, og har tydeligvis vært en mann med en viss posisjon. Han undertegner også hyldningsfullmakten for Nes, datert Hamar 13/1-1591. Han hadde følgende barn:

1. Bjørn Tommessen Sterud, bruker av Sterud i 1647.
2. Gudbrand Tommessen Ask av Ringerike, g.m. Gubjør Narvesdatter Ask.
3. Tosten Tommessen Dal av Vardal.
4. Hr.Ole Tommessen, sokneprest til Ringsaker, g.m. Marthe Håkonsdatter (Gyldenaar). Hun var datter av soknepresten til Vang fra 1589 til 31/7-1610, Hr.Håkon Mogenssen (Gyldenaar). Epitafiet for Ole Tommessen henger fremdeles i Ringsaker kirke, og viser at han og Marthe har hatt ialt 12 barn.

Så over til Ask og Ringerike.

Narve Ask

er nevnt som oppsitter på Ask fra 1612. Bygselrådig over garden var Kristoffer Galle, sønn av riksråden Gaute Galle.

I 1515 opplyses at Narve eide 1 skippund i Ask, 9 settinger i Deli på Hadeland og 4 settinger i Trøgstad.

I 1624 hadde Ask en skyld på hele 4 skippund + 5 lispund for Gåsefet eng, Narve Ask eide 1 skippund, Kristoffer Galle eide 3 skippund og de 5 lispund i Gåsefet eide Hans Hilden på Hadeland.

Narve eide dessuten 5 lispund i Bjørke i 1624.

Det er skifte etter Narve Asks kvinne 4.des.1629. Under tinget på Frok 10.juli 1675 (tingbok 14) hadde lensmannen Villads Knutssen Trøgstad innstevnet vitner for å prove om et arveskifte på Ask 4.des.1629. Tommes Tandberg provet at han lot beskikke sin værfar Ellev Tostenssen Tandberg, den tid han lå på sitt ytterste for 8 eller 9 år siden. Han hørte da sin værfar fortelle om dette skiftet på Ask etter Narve Asks kvinne, og Narve levde selv, og skiftet med begge sine døtres menn, Gudbrand Ask og Ellev Tandberg. Han hadde aldri hørt om noe skifte etter Narve.

Tomas Tandberg provet videre at Narve levde 8 eller 9 år etter sin kvinne. (Tomas Larssen Tandberg var gift med Kirsti Ellevsdatter Tandberg, datter av ovennevnte Ellev).

Navnet på den ene av Narves to døtre får vi vite fra samme tingbok i en sak 6.okt.1675. Her ble lagt fram et brev fra Kristen Sørenssen Lerberg av 27.sept.1654, hvor han bekjenner å ha solgt til Tomas Gudbrandssen Ask, alt av løsøre og fastegods som hans hustru hadde arvet etter sin salige far, Gudbrand Tommessen og sin mor, Gubjør Narvesdatter, når hun ved døden avgår.

Narve Ask hadde altså to døtre:

1. Gubjør Narvesdatter Ask g.m. Gudbrand Tommessen.
2. NN Narvesdatter Ask (Åse???) g.m. Ellev Tostenssen Tandberg.

Gudbrand Tommessen Ask, fra Sterud,

g.m. Gubjør Narvesdatter Ask. Gudbrand er oppsitter på Ask fra 1620-åra. Han er kirkeverge 1628-34. I 1641 eier han 1 skippund i Ask, 5 lispund i Deli på Hadeland og 3 settinger i Trøgstad. I 1647 eier han dessuten 8 settinger i Gardhamar.

I 1650 er det lagmannen Nils Hanssen i Kristiania som eier 3 skippund i Ask, mens Gudbrand sjøl eier 1 1/2 skippund. Lagmannen hadde kjøpt godset etter avdøde Kristoffer Galle.

Gudbrand Ask var blitt satt til skyss-skaffer i Norderhov (1649). Han hevdet at han bodde 1 1/2 mil fra alfarveien, og måtte krysse tre elver for å komme dit, undertiden med livsfare. Han ville heller betale sin del til en annen skyss-skaffer, sammen med de andre sognebønder.

Gudbrand ga Johan Snell 18 daler for ikke å utskrive hans sønn Tomas Gudbrandssen til det militære.

I den nevnte saken fra 6.okt.1675 fikk vi vite at Gudbrand Ask hadde en datter gift med Kristen Sørenssen Lerberg. I samme sak ble det lagt fram et brev fra Rolf Guttormssen By, datert 27. sept.1654, hvor Rolf selger til sin hustrus broder, Tomas Gudbrandssen Ask, all sin hustrus arv etter hennes far og mor.

Den 21.des.1672 ble tinglest et pantebrev av Rolf Guttormssen Kimmerud på Modum, på hans kvinne, Ragnhild Gudbrandsdatters arv i Ask-sagen ved Heieren, samt hennes odelsrett i Gardhamar-marka. Herimot protesterte Tomas Gudbrandssen Ask, hennes bror. Gudbrand Tommessen Ask hadde følgelig tre barn:

1. Tomas Gudbrandssen Ask.
2. NN Gudbrandsdatter g.m. Kristen Sørenssen Lerberg.
3. Ragnhild Gudbrandsdatter g.m. Rolf Guttormssen By (Hole), Kimmerud (Modum).

Tomas Gudbrandssen Ask, ca 1620-ca 1688,

g.m. Marte Pedersdatter, skifte 12/6-1705.

Tomas nevnes på Ask fra tingbøkene begynner i 1652. I 1660 eide han 5 fjerdinge i Ask, derav var 5 lispund i den underliggende Gåsefet eng, alt med bygsel. Han eide også 3 lispund med bygsel i Karlsrud, 3 lispund med bygsel i Jonsrud i Soknedalen, 3 settinger uten bygsel i Trøgstad, og 1 fjerding uten bygsel i Deli på Hadeland.

I manntallene 1664/66 oppgis Tomas Gudbrandssen Ask å være 44 og 46 år. Han døde i november 1688.

På skiftet etter Tomas Ask ble løsøret taksert for 167 rdl 30 rt og 4 skilling.

Fastegodset var følgende:

Ask, skyld 4 skippund m.b., taksert for 400 rdl.

Gjørud, skyld 1/2 skippund m.b., taksert for 50 rdl.

Breien, skyld 8 lispund m.b., taksert for 40 rdl.

Jonsrud, skyld 3 lispund m.b., taksert for 60 rdl.

Molden på Hadeland, skyld 1 skippund m.b., taksert for 80 rdl.

Deli på Hadeland, skyld 1 fjerding, taksert for 24 rdl.

Ask-sagen i Heieren med kvernhus og øvrige tilliggelser ble taksert for 300 rdl.

Boets gjeld ble anslått til 600 rdl 2 ort 11 skilling. Den tidligere fogden Johan von Cappelen var den største kreditoren, med et godkjent krav på 240 rdl.

Av boets midler fikk enka Marte Pedersdatter 279 rdl 1 ort 14 skilling, innbefattet en brorlodd. Hver brorlodd var på 51 rdl 6 skilling, hver søsterlodd på 25 rdl 2 ort 3 skilling.

Det er skifte etter salig Marte Pedersdatter 12.juni 1705, mellom hennes etterlatte barn og barnebarn:

1. Peder Tomassen Ask.
2. Salig Mari Tomasdatters barn: Anne og Kirsti Hansdøtre Semmen.
3. Lisbet Tomasdatter, ugift.
4. Salig Eli Tomasdatters barn: Halvor, Tomas og Gudbrand Olssonner Jonsrud.
5. Kiersti Tomasdatter, Truls Asks kvinne.
6. Ingier Tomasdatter, Kristoffer Røysengs kvinne.

Fastegodset ble delt mellom arvingene. Peder Ask fikk en brorlodd, 5 5/7 lispund, de andre en søsterlodd, 2 6/7 lispund. Netto løsøre for 21 rdl 3 ort 16 skilling ble delt på samme måte.

Godset i Heierensaga var pantsatt, men arvingene forbeholdt seg sin odelsrett.

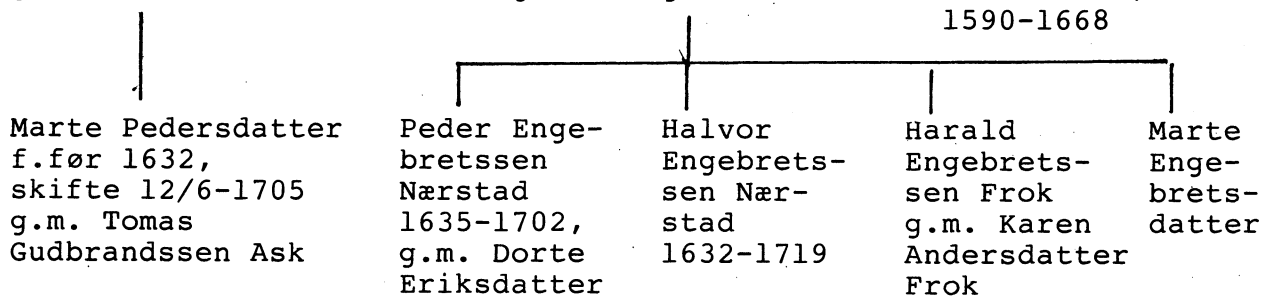
Arvingene hadde krav i boet etter salig Harald Engebretssen Frok. etter hans salige mor, Mari Halvorsdatter, som det var skifte etter 20.okt.1690.

De hadde også krav i boet etter salig Peder Engebretssen Nærstad, (hans mor var også Mari Halvorsdatter).

På skiftet etter Hans Larsen Semmen, Nøkleby, som var gift med Mari Tomasdatter Ask, sies det at Peder Engebretssen Nærstad var barnas "nærmeste frende". Er forklaringen slik?:

Mari Halvorsdatter, skifte 28/10-1690,

g.m.1.Peder, død før 1632, g.m.2.Engebret Haraldssen Nærstad,
1590-1668

Om Marte Pedersdatter har jeg ikke klart å finne ut mere. Hvem hennes far Peder var, vet jeg ikke. Men jeg vet at hun hadde en bror ved navn Nils Pederssen.

Tomas Ask og Marte Pedersdatter hadde følgende barn:

1. Peder Tomassen Ask, ca 1672-1718, g.m.1.Eli Kristensdatter Rud, skifte 4/12-1711, g.m.2.Helvig Madsdatter.
2. Mari Tomasdatter g.m. Hans Larsen Semmen, Nøkleby.
3. Lisbet Tomasdatter.
4. Eli Tomasdatter g.m. Ole Halvorssen Jonsrud.
5. Kirsti Tomasdatter g.m. Truls Knutssen Bjørnstad, på Ask.
6. Inger Tomasdatter g.m.1.Kristoffer Røyseng, g.m.2.Jens Rolfsen Nøkleby (Jevnaker), seinere på Røyseng, Heggen.

Så skal vi se på noe av det tingbøkene beretter om Tomas Gudbrandssen Ask, fra de begynner i 1652. De fire første tingbøkene er gått systematisk igjennom og referert av Terje Gudbrandson. Fra de neste tingbøkene er gjengitt mere tilfeldig valgte utdrag.

TB I. 15.jan.1652 stevner Tomas Ask inn vitner for å prove om den overløst og skjellsord, som futen Hans Rasmussen hadde gjort seg skyldig i overfor Tomas, både året før og dette året. Samme sak er oppe på tinget igjen 20.juli 1652. Tomas Ask hadde i 1650 på sin far, Gudbrand Asks vegne vært på kasteboen for å levere hans tiende. De to karene som sto ved tønna påsto det var noe lite i den første tønna, men Tomas svarte det var løgn. Hans Rasmussen slo ham da med et spanskrør og kalte ham en kjeltring. I 1651 hadde det skjedd noe liknende. Gudbrand Ask vitnet: Futen kalte Tomas for en hollender, og "en rødskjegget skjelm og en grønnskolling", og mye annet som Gudbrand ikke husket.

TB II. 1658, 10.des. måtte Tomas Ask bøte 6 rdl til hospitalet, 15 rdl til Kongen og 3 1/2 rdl til Kristen Lerberg, fordi han forleden åtte dager før Mikkelsmess hadde overfalt Kristen hjemme på Lerberg. Kristen hadde etter dette ligget til sengs, "blå i Ansiktet".

TB II. 1659, 14.mars, ble Tomas stevnet for 1 1/2 tønne byggmalt av Søren Bentsen.

TB II. 1659, 28.mars. Villads Trøgstad stevner Tomas Ask fordi Tomas's far, nå svdøde Gudbrand Ask, hadde vært formynder for kona til Villads, og Villads søkte nå Tomas for endel odels- og fastegods. Tomas ble frikjent,

TB II. 1659, 6.mai. Kristen Karlsrud stevner på Tomas Asks vegne Gunnar Gagnum og Johan Snell for et stykke jord i Gardhamarmarka, som var solgt til "en fremmed", nemlig Johan Snell, og ikke tilbydd de odelsberettigede. Dette gjelder kanskje Jonsrud, for 15.juli 1659 var Gunnar Gagnum stevnet av Tomas Ask for å bevise hvor nær han var odelsbåren til Jonsrud eiedeler. Samme sak var oppe 12.okt. og 19.des.1659. Da legger Tomas Ask fram et egenhendig skrevet innlegg. Salget til Johan Snell ble dømt ugyldig.

TB II. 1660, 11.april. Villads Trøgstad hadde stevnet Tomas Ask for endel førstebyggsel, tredjeårstake og julemark o.s.v., og for 50 daler, som Gudbrand Ask hadde fått for å "frelse" Gardhamar med. Saken ble utsatt.

TB II. 1660, 22.mai. Saken om Gardhamar var igjen oppe. Men Tomas møtte ikke, og heller ikke de seks lagrettesmennene som var stevnet. Tomas ble dømt til å bøte 8 ørtuger og 13 mark sølv.

TB III. 1660, 8.okt. Villads Trøgstad stevner igjen Tomas Ask for de 50 daler, samt for en dom som tilholder ham å forskaffe Villads på hans kvinnes vegne, noe gods igjen. Dette godset hadde far til Tomas lovet å løse inn for 50 daler av Johan Snell. Tomas ble dømt til full sigt, 8 ørtuger 13 mark sølv, da han ikke møtte selv, men hadde latt Embret Hjelle legge fram svaret for seg.

TB III. 1660,9.nov. Igjen stevner Villads Trøgstad Tomas i samme sak. Nå møtte Tomas Ask og erkjente at faren hadde tatt imot 50 daler av værmor til Villads for å innløse Gardhamar fra Johan Snell. De 40 dalerne som sto til rest, ble Tomas dømt til å betale Villads innen halvmånedsdag med renter og omkostninger.

TB III. 1661,1.juni. Futen hadde stevnet endel bønder for de ikke hadde skaffet den ferskmat, som de pliktet til kongehyllingen 30.juni. Blant dem var Tomas Ask, for en kalv og en syltegris.

TB III. 1661,29.juni. En hel del bønder var stevnet for ikke å ha møtt fram på tinget på Tandberg 28.juni 1661. De måtte alle bøte 1 mark sølv til Kongen, blant dem Tomas Ask.

TB III. 1661,4.des. Villads Knutssen hadde stevnet endel prov for å vitne om forliket mellom Villads og Tomas Ask, og som Tomas ikke ville holde. Tomas ble dømt til å betale Villads de 95 dalerne som han var forpliktet til etter kontrakten. Tomas Ask stevner på samme ting endel bønder i Soknedalen for tømmer de har hogd i Jonsrud skog.

TB III. 1661,23.des. Blant andre Tomas Ask ble stevnet av Jørgen Phillipsen for ikke å ha utlevert tienden for nærværende år.

TB III. 1662,15.jan. Saken om hogsten i Jonsrud skog er igjen oppe. Det tømmeret som var hogd der, skulle følge Tomas. Når det gjalt "Velsmyren" og "Velsdybet", som både Tomas og "Sondalsmennene" hevdet å eie, ble saken utsatt. På samme ting ble Tomas frikjent for ikke å ha levert tienden.

TB IV. 1662,16.juni. Nå stevner Tomas Ask Villads Trøgstad for 1 1/2 setting i Trøgstad, og endel omkostninger hans far, Gudbrand, hadde hatt angående noen trette mellom dem. Villads måtte betale de resterende 1 1/2 setting landskyld.

TB IV. 1662,3.okt. Rolf By fra Hole hadde stevnet Tomas Ask

for at Tomas "underfundig" var kommet med to menn til Rolfs kone, og gitt henne et brev som Tomas ville hun skulle sette Rolfs signet under. I brevet overdro Rolfs kone alle sine arveparter etter sin far Gudbrand Ask til Tomas. Tomas påsto at Rolf og kona hadde solgt sine arveparter i løst og fast til seg for 66 daler. Brevet var datert By den 27.sept.1654, og beseget med Rolfs Bys signet. Saken ble utsatt.

TB IV. 1662,31.pkt. Tomas Ask er nevnt som kirkeverge.

På samme tinget er Tomas oppe i en sak om noe tømmer i Jonsrudmarka.

Nå ble det også forlik mellom Tomas Ask og Rolf By. Tomas skulle avstå halvparten i Kittelsby i Soknedalen til Rolf, og dertil betale 20 riksdaler.

TB IV. 1662,1.des. Lensmannen var bedt om å "arrestere" 20 riksdaler på vegne av Rolf By, penger som Tomas skulle ha betalt til Rolf.

TB VIII. 1670,30.juni. Villads Knutssen hadde stevnet Tomas Ask for resterende gjeld. Engebret Hjelle møtte for Tomas og sa at han var sjuk.

TB VIII. 1670,4.juli. I en sak mellom Hans Larsen og consortis og Jon Hønen og consortis, lot Tomas Ask på sin hustrus og hennes bror Nils Pederssens vegne, ved Jørgen Larssen si, at de ikke har odelsrett til Hønen.

TB XI. 1672,22.mars. Tomas Gudbrandssen Ask beklaget seg hvorledes hans påboende gård Ask forleden år i mai av den skadelige ildebrann ganske i grunde er avbrent, så nær som to gamle lader. Nesten ingen ting av hans gods var berget, ei heller en del av hans gamle brever.

TB XI. 1672,21.des. Salig Simen Larssens arvinger på Bragernes, ved sin sagfogd Bård Olssen (ved Heieren), tinglyser et pantebrev av Rolf Guttormssen, nå boende på Kimmerud på Modum, på sin kvinne Ragnild Guttormsdatters søsterlodd i Asksagen, samt hennes odelsrett i Gardhamarmarka, datert 2.9br. (nov.) 1672.